

Gabriel Ferrater va néixer a Reus l'any 1922. És un dels autors més importants en la literatura catalana de la postguerra amb tres úniques obres que més tard va recollir en una : "Les dones i els dies". La primera "Da nuces puerris", frase de Catul que ell considera un principi ètic de proporcionar la felicitat al nens. El segon "Menja't una cama" que el seu el títol fa referència a la frase que es diu per fer empipar els nens: "Si tens fam..." El darrer "Teoria del Cossos". La seva poesia fa una observació detallada de l'experiència moral de l'home, totalment oposat al romanticisme i basant-se en dos elements l'erotisme franc i el pas del temps, d'aquí el títol de la seva obra completa "Les dones i els dies".

Va ser professor de llengua a la Universitat Autònoma de Barcelona i té publicats diferents llibres on es manifesta com un gran crític literari i un innovador en la teoria lingüística. Al 1972, poc abans de fer els 50 anys, es va suïcidar en el seu pis de Sant Cugat.

100
Gabriel
Ferrater

In Memoriam

Quan va esclatar la guerra, jo tenia
catorze anys i dos mesos. De moment
no em va fer gaire efecte. El cap m'anava
tot ple d'una altra cosa, que ara encara
jutjo més important. Vaig descobrir
Les Fleurs du Mal, i això volia dir
la poesia, certament, però
hi ha una altra cosa, que no sé com dir-ne
i és la que compta. La revolta? No.
Així en deia aleshores. Ajagut
dins d'un avellaner, al cor d'una rosa
de fulles moixes i molt verdes, com
pells d'eruga escorxada, allí, ajaçat
a l'entrecreix del món, m'espesseïa
de revolta feliç, mentre el país
espetegava de revolta i contra-
revolta, no sé si feliç, però
més revoltat que no pas jo. La vida
moral? S'hi acostava, però és massa ambigu.
Potser el terme millor és l'egoisme,
i és millor recordar que als catorze anys
hem de mudar de primera persona:
ja ens estreny el plural, i l'exercici
de l'estilita singular, la nàusea
de l'enfilat a dalt de si mateix,
ens sembla un bon programa pel futur.

*Ferrater escriu poesia perquè diu que “**escriure en vers és si fa no fa l’única manera divertida d’escriure**” i fonamenta aquesta idea en el fet que la prosa té una estructura només sintàctica i el “rodolins” tenen una estructura de tic-tac. El vers, en canvi, té una doble estructura la sintàctica i la del ritme i consisteix, de fet, a adaptar la sintaxi a la forma mètrica. També podem considerar que allò que és suposa un esforç és més divertit perquè ens estimula.*

El primer poema que ha llegit la Montserrat és un fragment d’un llarg poema autobiogràfic que es diu In memoriam i que en aquest fragment reflexiona sobre el l’adolescència, el que llegirà ara Floral ens parla també del pas del temps evocant ara els 30 anys del poeta i de l’atracció que sent el poeta per les dones.

Floral

La primavera del 52, les noies
portaven bruses blanques i rebeques
verdes, i pel carrer sentíem el fresseig
precipitat de flors i fulles on s’amaguen
els negres cuirs de l’ametller. Vaig fer
trenta anys, que també em semblen prematurs.
Però cap vent no en fa justícia. Romanen,
inconvinents i eixuts, sota cada any
que va venint per recobrir l’edat
distreta, el blanc atònit i el verd aspre,
i aquell ventet menut pels llargs carrers
de noies flors i fulles, el record
que se me’n va, de tan confús, cap al futur,
se’m faig desig, i la memòria em verdeja.

L’altra cara de l’amor és el desamor que es produïex quan l’estimada et deixa o no et fa cas, desamor que tan magníficament va tractar l’Ausiàs Marc, un del poetes més admirats per Ferrater. El poeta a posseït s’adreça a l’estimada que l’abandona.

Posseït

Sóc més lluny que estimar-te. Quan els cucs
faran un sopar fred amb el meu cos
trobaran un regust de tu. I ets tu
que indecentment t’has estimat per mi
fins al revolt: saciada de tu,
ara t’excites, te me’n vas darrera
d’un altre cos, i em refuses la pau.
No sóc sinó la mà amb què tu palpeges.

Riba i Carner són altres poetes molt admirats per Ferrater. En el moment que ha estat publicat el control del poema passa al lector, però Ferrater fa un pas més enllà ens explica que la visió que tens del poema També canvia amb el temps i també està condicionada per la persona, la dona, amb la qual el comparteixes.

JOSEP CARNER

En el més alt i més fosc de la nit, no vull sentir
l'olor de maig que bronz a fora, i és petita
la làmpara amb què en tinc prou per fer llum
a les pàgines tènues del llibre, les poesies de Carner,
que tu em vas donar ahir. Fa dos anys i quatre mesos
que vaig donar aquest llibre a una altra noia. Mots
que he llegit pensant en ella, i ella va llegir
per mi, i són del tot nous, ara
que els llegeixo per tu, pensant en tu.
Mots que ens han parlat a tots tres, i fan
que ens assemblem. Mots que romanen,
mentre ens varien els dies i se'ns muden els sentits,
oferts perquè els tornem a entendre. Com una pàtria.

La Maria del Mar Bonet canta una cançó “Què volen aquesta gent” en què la policia va a detenir un noi i aquest es llença per la finestra per no posar en perill els seus companys de lluita. Es una cançó de denúncia de la crueltat de la dictadura. Ferrater en aquest poema parla del mateix tema però centrat en el patiment de la persona que la policia ve a buscar.

LA VIDA FURTIVA

Segurament serà com ara. Estaré despert,
aniré amunt i avall pel corredor. Com un minador
que surt d'un pou, em pujarà
des del silenci de tota la casa, brusc,
el ronc de l'ascensor. M'aturaré a escoltar
el bufeteig de portes de metall, i els passos
del replà, i endevinaré l'instant
que arrencarà a tremolar l'angúnia del timbre.
Sabré qui són. Els obriré de seguida. Tot perdut,
que entrin aquests, a qui ho hauré de dir tot.

És un dels millors i més complexos poemes de Gabriel Ferrater: els amants són a la cambra és la tardor i tots els elements del poema son, colors ens recorden l'estació. Tot i la Soledat del amans a la cambra, la finestra els connecta amb el món exterior representat pels paletes. Imatges, colors, jocs de paraules com "que lent" que es refereix a la lentitud del pas del temps com a la calor de l'acte amorós.

CAMBRA DE LA TARDOR

La persiana, no del tot tancada, com
un esglai que es reté de caure a terra,
no ens separa de l'aire. Mira, s'obren
trenta-set horitzons rectes i prims,
però el cor els oblida. Sense enyor
se'ns va morint la llum, que era color
de mel, i ara és color d'olor de poma.
Que lent el món, que lent el món, que lenta
la pena per les hores que se'n van
de pressa. Diques, te'n recordaràs
d'aquesta cambra?

"Me l'estimo molt.
Aquelles veus d'obriers - Què son?"

Paletes:
manca una casa a la mançana.

"Canten,
i avui no els sento. Criden, riuen,
i avui que callen em fa estrany".

Que lentes
les fulles roges de les veus, que incertes
quan vénen a colgar-nos. Adormides,
les fulles dels meus besos van colgant
els recers del teu cos, i mentre oblides
les fulles altes de l'estiu, els dies
oberts i sense besos, ben al fons
el cos recorda: encara
tens la pell mig del sol, mig de la lluna.

El poema inacabat està escrit en vers a la manera de les novel·les medievals. Com que les novel·les eren transmises oralment el ritme de la poesia ajudava a captar més l'atenció del lector. La gran referència del poema és Chrétien de Troyes i en concret a la novel·la Erec i Enide que comença així:

“Celui qui fit Erec et Enide

Et les commandements d'Ovide

Aquí però l'autor paga el seu compte particular amb els poetes i crítics Tomàs Garcés i Joan Teixidor que van rebre malament la seva poesia. L'origen del poema és l'examen que ha de fer l'Helena Valentí, una de les dones que va estimar Ferrater, sobre Chrétien de Troyes, però li recorda que ell del tot no rima, que vol dir que ell escriu el poema en rima assonant mentre que Cristià. com diu ell, rima en consonant. Això sí tots dos fan servir el vers decasil·lab.

Poema inacabat

Aquell que va empenyar el talòs
Garcés i el Teixidor renyoc
quan va fer els seus primers poemes,
veureu que hi torna sense esmena.
Vull contar un conte impertinent,
però el deixaré per després
i aniré allargant el meu pròleg.
L'ompliré de gent i de coses
i d'afectes. Diré que sóc
a Cadaqués, en ple melós
i endormiscat mes de setembre
(quan les hiperbòries fembres
van mancant) del seixanta-u,
amb vent de mar sense recurs
(només que aquesta matinada
sembla que es gira tramuntana
i em fa por el fred que passarem,
per bé que l'aire serà net
i neta l'aigua: m'accontenta
més quan és bruta i ben calenta).
El dedicar vindrà primer.
A tu, Helena, que m'has fet
conèixer Cristià que imito
(només que jo del tot no rimo),